

РЕЦЕНЗИЯ

от проф Антоанета Цветкова, д.и.

Директор на Медицински колеж при Медицински университет "Проф. д-р
Параскев Стоянов" – Варна,
e-mail: antoaneta.tsvetkova@mu-varna.bg , тел. 0896888860

Относно: дисертационен труд на тема „Възможности за позициониране на България на международния пазар като целогодишна дестинация за здравен, медицински, спа и уелнес туризъм“

Автор: Сийка Анастасова Кацарова

За: придобиване на образователна и научна степен „Доктор“ в област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.7. Администрация и управление, специалност „Организация и управление на извън сферата на материалното производство (в здравеопазването)“

Научен ръководител: проф. Тодорка Костадинова, д.и.

Основание за изготвяне на становището: Заповед № Р-109-247/13.06.2022 г. на Ректора на Медицински университет – Варна за определяне на състав на научното жури.

I. Данни за процедурата и обща оценка на дисертационния труд

По настоящата процедура са представени всички необходими документи, предвидени в Закона за развитие на академичния състав на Р България, Правилника за приложението му и Правилника за развитие на академичния състав на Медицински университет -Варна.

Докторант Сийка Анастасова Кацарова е завършила успешно обучението си по докторската програма: “Организация и управление извън сферата на материалното производство (в здравеопазването)“ в Медицински университет „Проф.д-р Параскев Стоянов“ – Варна в професионално направление 3.7. Администрация и управление, област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки.

Изпълнени са всички дейности, включени в индивидуалния учебен и има успешно положени изпити за докторантски минимуми. Налице са необходимите кредити с положителни атестационни оценки през периода на обучение в докторската програма.

Дисертационният труд на Сийка Кацарова изследва възможностите за развитие на целогодишен здравен туризъм с цел включването му в по-голямата рамка за промоция и профилактика на гражданите и подобряване качеството им на живот. В изследването са селектирани и анализирани добри практики в областта на здравния туризъм, прилагани в Унгария и Германия и техният опит в развитието на здравния туризъм в подкрепа на националната икономика.

Темата на разработката е дисертабилна и нейната актуалност се основава на **все по-нарастващата роля на здравния, медицински, СПА и уелнес туризъм** в контекста на възможността за по-здравословен начин на живот и осигуряване на целогодишна заетост в туризма, както и за преодоляване на неравенствата между различните региони на страната. В авторското проучване са включени компоненти, касаещи превенция и рехабилитация, чрез балнеология, включително в условията на пандемията с COVID – 19.

Дисертационният труд съдържа 136 стандартни страници и е структуриран във въведение, основен текст в три глави, изводи и препоръки, заключение, списък на използваната литература и приложения.

Справката за използваната литература съдържа общо 133 източника, от които 24 – на кирилица, 52 – на латиница и 53 източника от интернет. По-голямата част на цитираните източници са съвременни публикации, включително на стратегически документи в областта на балнеологията, спа, уелнес и здравен туризъм на Европейско и национално ниво.

Дисертацията е онагледена с 15 фигури и 9 таблици, всички с посочен използван национален и международен източник. От тях, изцяло авторски продукт са тези, които обобщават резултатите от статистическата обработка на първичните данни от анкетите и дълбочинните интервюта, проведени от докторантката. Резултатите от авторското проучване са професионално коментирани в сравнителен анализ с други европейски проучвания, за да се покаже мястото на България на международния пазар за здравен туризъм.

II. Кратко биографично представяне на кандидата

Сийка Кацарова има впечатляващ и много ценен професионален опит в областта на туризма, маркетинга и международния бизнес. Веднага след придобиване на магистърска степен по Маркетинг и мениджмънт в Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“ през 2000г. тя започва работа в Пампорово АД и в следващите етапи на професионалното си развитие заема различни управленски позиции в туризма – мениджър продажби в „Роял Холидей“ ЕАД, търговски маркетингов директор в „Шарлопов Хотелс“ АД, където поставя началото на активната си работа в областта на спа и уелнес туризма. Оценка за нейната експертиза и ангажираност е изборът ѝ за председател на УС на Българския съюз по

балнеология и Спа през 2018г. като преди това е била зам председател с ресор Международни отношения, Европа, Европейска СПА Асоциация, Министерство на туризма. От 2016г. е вице – президент на Европейската СПА асоциация (ESPA) и комбинира успешно тези позиции с работата си на предприемач и управляващ партньор в „МЕДСПА БГ“ в областта на медицинския туризъм в България и Германия. Тя е член на УС на Германско – българската индустриална камара.

Богатото професионално портфолио на Сийка Кацарова, успешното съчетаване на практическата ѝ работа като експерт, предприемач и лидер на национално и международно ниво, както и допълнителните квалификации в областта на маркетинга и международните отношения, изграждат устойчива основа за развитие на научно-изследователските ѝ качества.

Тя е член на клуба на завършилите медицински университет „Алумни клуб и приятели“ и участва в научни форуми и благотворителни инициативи на клуба по време на обучението си в докторската програма.

III. Характеристика и оценка на съдържанието на дисертационния труд

Във въведението си Кацарова извежда убедително актуалността и важноста на избраната тема. **Целите, задачите и методологията** на комплексното изследване са представени логично и последователно. Основната цел на дисертационния труд е да се анализират възможностите на България за развитие на целогодишен здравен туризъм с фокус върху направленията медицински туризъм, медикъл-СПА, СПА и уелнес туризъм и с оглед позиционирането ѝ на международния пазар като дестинация, предлагаща качество в този специализиран туристически продукт. Направеният анализ и оценка на уникалните предимства, с които дестинация България може да се конкурира на международния пазар като целогодишна дестинация за здравен туризъм би подпомогнало ресорните министерства – Министерство на туризма, Министерство на здравеопазването и Министерство на околната среда и водите, Министерство на регионалното развитие и благоустройството в изграждане на по-устойчива политика за развитие на този важен за икономиката туристически продукт.

В литературният обзор е отделено основно внимание на понятийния апарат на здравния туризъм (медицински, медикъл-СПА, СПА и уелнес) и Държавната регулация на Република България в сектора. Анализирани са потенциалът за развитие на здравния туризъм в България като са изведени и основните предимства на българските СПА курорти.

В първа глава е представен коректен анализ на информацията от българската и чужда специализирана по изследваните проблеми литература, направен е анализ на факторите, оказващи влияние върху развитието на медикъл-спа, спа, уелнес и медицински туризъм и е разработен ситуационен анализ. Те могат да съдействат за формулиране на адекватни политики за развитие на целогодишен здравен туризъм в България и вземане на решения, базирани на емпирични данни.

Във втора глава на дисертацията е направено задълбоченото изследване на добрите практики в Европа, като се поставя акцент на успешния модел на водещите дестинации за международен здравен туризъм - Германия и Унгария. Оценявам смелостта на дисертанката да формулира оценки и насоки относно позиционирането на България, както на европейския, така и на световния пазар, а именно, че е необходимо провеждане на цялостна държавна политика в сектора. При тези оценки личи богатият професионален опит и ангажираност на авторката, в които тя акцентира, че за изграждане на пазарни позиции, репутация, устойчивост на продукта и конкурентоспособност е задължителна и необходима държавна подкрепа, включително финансова.

В трета глава на дисертацията са представени резултатите от извършените проучвания, които са с широк обхват и полезност за практиката на мениджърските екипи на спа центрове и хотели, на властите на национално и местно ниво, на местните общности, на доставчиците и посредниците.

Тези проучвания са: **(1)** за нагласите на мениджмънта за приоритети в предлагането в областта на здравния туризъм и пазарна ориентация; **(2)** за оценка на състоянието на сектора, вследствие на ограниченията, свързано с пандемията от COVID-19; **(3)** за приоритетни направления при провеждане на балнеолечение в Европа и конкретно в България, и разработването на **набор от инструменти за развитие на здравния туризъм** в страната.

На база на получените резултати от дисертационното изследване и сравнителния анализ на резултатите от другите основни проучвания - европейското проучване на ЕСПА и проучването на БАН по инициатива на Министерството на туризма, е **изработен „Модел за развитие на здравен туризъм“**. Той дава възможност чрез представеното иновативно портфолио за методологична подкрепа при практическото изпълнение целите на здравния туризъм и позиционирането на България на европейския спа, уелнес и здравен пазар.

Заклучението следва логическата структура на дисертацията и е ясно формулирано.

IV. Приноси и значимост на разработката за практиката

Приемам приносите на дисертацията, формулирани в автореферата като подчертавам, че разработеният труд съдържа теоретични обобщения и решения на значими научноприложни проблеми:

- Дефинирани са основните етапи в развитието на България като конкурентна дестинация за здравен туризъм, с фокус върху медикъл – СПА, СПА и уелнес туризма;
- Идентифицирани и анализирани са областите, вкл. медицински, с които България може да се конкурира на пазара на здравния туризъм в Европа.
- Проведено е комбинирано национално проучване, включващо и периода на пандемия с Covid -19 през 2020г., за обсъждане на нагласите за съществуващото предлагане, търсене, пазарна ориентация и позициониране на България на европейския пазар на медикъл-СПА, СПА и уелнес туризма.
- Разработен е модел за развитие на здравен туризъм в България чрез иновативно портфолио от лечения и позиционирането ѝ като дестинация, предлагаща конкурентен продукт.
- Формулирани са препоръки от оперативен и концептуален характер за развитие на здравния туризъм в България.

IV. Въпроси и препоръки

Имам следният въпрос към дисертант Кацарова: „Как са решени въпросите за човешките ресурси за здравния туризъм в други европейски страни и какви варианти можем да приложим в България, имайки предвид недостига на кадри и в здравеопазването?“

Препоръчвам на Сийка Кацарова да публикува резултатите от тази разработка в монография на български и английски език. Те ще бъдат полезни за обучението на бъдещите кадри и екипи в здравния туризъм, за добра комуникация между всички заинтересовани страни в здравния туризъм и за вземане на решения, основани на емпирични данни и доказателства.

V. Автореферат и публикации по труда

Във връзка с темата на дисертацията Сийка Кацарова има 5 публикации в научни издания.

Авторефератът представя коректно структурата и съдържанието на дисертацията. В него е поставен акцент върху най-важните моменти и изводи от изследванията и приложението на модела за организация на здравен туризъм в България.

VI. Заключение

Дисертационният труд на Сийка Кацарова е систематично изследване на актуален и важен проблем – позиционирането на България на международния пазар като целогодишна дестинация за здравен, медицински, спа и уелнес туризъм. Авторката демонстрира в дисертацията си отлични теоретични и практически познания, последователност, убеденост, ангажираност към практическите решения и стратегическа визия за развитието на здравния туризъм в България. Позициите ѝ в национален и международен план ѝ дават възможност да разширява проучванията и практиките в областта на здравния туризъм, здравето и благополучието на хората.

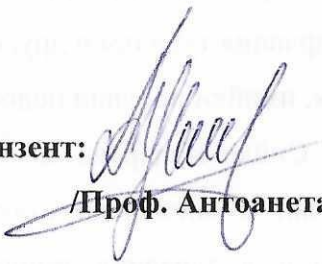
Дисертационният труд отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав на Р България, Правилника за приложението му и Правилника за развитие на академичния състав на Медицински университет“ проф. д-р Параскев Стоянов“ - Варна.

Изброените аргументи ми дават убеденост да дам **положителна оценка** и да предложа присъждане на образователна и научна степен **„Доктор“** по научна специалност *„Организация и управление извън сферата на материалното производство (в здравеопазването)“* в професионално направление 3.7. *Администрация и управление на Сийка Анастасова Кацарова.*

12.07.2022 г.

гр. Варна

Рецензент:

/Проф. Антоанета Цветкова, д.и./